(AGO) M Ø T E

i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

fredag den 1. juni 1979 kl. 9.

Møtet ble ledet av formannen, Reiulf Steen.

Fra den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite møtte:

Trygve Bratteli, Johan J. Jakobsen, Per Karstensen, Lars Korvald, Odd Lien, Reiulf Steen, Torstein Tynning (for Svenn Stray), Paul Thyness, Margit Tøsdal, Kåre Willoch, Jakob Aano, Liv Aasen, Guttorm Hansen, Per Hysing-Dahl, Kjell Magne Bondevik, Rolf Fjeldvær, Asbjørn Haugstvedt, Arvid Johanson, Håkon Kyllingmark, Ottar Landfald, Lars Roar Langslet, Einar Førde (for Astrid Murberg Martinsen) og Per A. Utsi.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Statsminister Odvar Nordli og utenriksminister Knut Frydenlund.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet: Fra Utenriksdepartementet: Statssekretær Thorvald Stoltenberg, ambassadør Jens Evensen, ekspedisjonssjef Amlie og ambassadør Vindenes. Fra Fiskeridepartementet: Ekspedisjonssjef Gundersen og underdirektør Raasok.

Videre var til stede komiteens faste sekretær, konsulent Knut Mørkved.

Dagsorden:

Regjeringen orienterer om:

1. Fiskevernsone ved Jan Mayen.
2. Den midlertidige avtale mellom Norge og Sovjetunionen om fiskeriene i et tilstøtende område i Barentshavet.

Sak nr. 1.

Fiskevernsone ved Jan Mayen.

FORMANNEN: Jeg gir ordet til utenriksministeren.

(AGO) UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Spørsmålet om å etablere en økonomisk sone rundt Jan Mayen har vært reist på flere hold, bl.a. av Norges Fiskarlag. Landsmøtet i Fiskarlaget krevde i september i fjor at Regjeringen snarest skulle opprette en økonomisk sone rundt Jan Mayen. Senere har landsstyret i Fiskarlaget ved en rekke anledninger gjentatt dette kravet, siste gang i slutten av april i år. Fiskarlaget har også hatt møte med statsministeren, utenriksministeren og fiskeriministeren i begynnelsen av februar i år, hvor det samme krav ble lagt fram fra Fiskarlagets side.

Det har også vært relativt mange kontakter mellom norske og utenlandske myndigheter om saken, først og fremst med de islandske. Det dreier seg om uformelle samtaler og drøftinger, ikke om formelle forhandlinger. Det har vært kontakt mellom norske og islandske havforskere om ressurssituasjonen i området, først og fremst vedrørende loddebestanden. Embetsmenn fra de to lands fiskerimyndigheter har hatt uformelle samtaler i Reykjavik for en uke siden, og vil komme sammen til nytt møte i Oslo 18. juni. Lederne for de to lands havrettsdelegasjoner, ambassadør Jens Evensen og ambassadør Hans Andersen, har i forbindelse med møtene under havrettskonferansen i Genève drøftet rettslige og politiske sider ved en eventuell norsk soneetablering. Jeg har selv ved to anledninger, i København 30. april og i Strasbourg 10. mai, drøftet saken med den islandske utenriksminister Benedikt Grøndal.

La meg først ta de fiskerimessige sidene. Havforskerne har kommet fram til at lodda - og det er den fremtredende fiskesorten omkring Jan Mayen - er en bestand Norge og Island har felles i den forstand at den til tider vandrer ut av islandsk 200-milssone. Den er neppe årviss i områdene rundt Jan Mayen. Bestanden er nå imidlertid truet, og havforskerne har anbefalt en halvering av fisket fra 1,2 mill. tonn i 1978 til 600 000 tonn for kommende fangstsesong. Det er derfor nødvendig å regulere loddefisket allerede i kommende sesong, som starter i juli/august. Dette gir meget korte frister for løsning av de til dels meget vanskelige spørsmål som reiser seg.

Som jeg nevnte, er den loddebestanden som det i første rekke dreier seg om, en fellesbestand, men den befinner seg vesentlige deler av året i islandsk havområde. Gytefeltene er ved Island. Hvorvidt den under sine vandringer årvisst kommer inn i Jan Mayen-sonen, er uklart også for havforskerne.

Islendingene har fisket på denne loddebestanden i årevis, særlig etter at sildestammen rundt Island ble redusert. Det var vel nærmest en tilfeldighet at et norsk snurpefartøy i august i fjor kom over forholdsvis rike forekomster av lodde i Jan Mayen-området, som resulterte i et godt norsk loddefiske de få ukene sesongen varte.

(AGO) Med hensyn til kravet om å opprette en økonomisk sone, er etter vår vurdering de rettslige sider relativt klare. Når det gjelder de internrettslige sider, har vi i lov om Norges økonomiske sone av 17. desember 1976 bestemmelser om at det opprettes "en økonomisk sone i havområdene utenfor Kongeriket Norge", inklusiv havområdene rundt Jan Mayen. Etter denne lov er Kongen gitt fullmakt til fastsettelse av tidspunktet for opprettelse for de enkelte områders vedkommende. Den internrettslige hjemmel for innføring av fiskeverntiltak rundt Jan Mayen foreligger altså gjennom loven om Norges økonomiske sone. Den folkerettslige hjemmel følger av den statspraksis som har festnet seg i de senere år med hensyn til etablering av økonomiske soner med utgangspunkt i forhandlingsteksten fra FNs havrettskonferanse. Der har det etablert seg den praksis at øyer likestilles med fastland når det gjelder retten til å etablere økonomiske soner. Unntak gjøres for klipper, forutsatt at disse "ikke kan danne grunnlag for bosettelse eller økonomisk virksomhet". Jan Mayen er i folkerettslig forstand utvilsomt en øy.

Mot disse økonomiske og fiskerimessige hensyn som måtte tilsi en opprettelse av en økonomisk sone rundt Jan Mayen, kommer en rekke utenrikspolitiske hensyn som vi også må trekke inn. Alt som har med fiske å gjøre, reagerer islendingene meget sensitivt på. Selv om vi ikke har klart for oss hva som er de islandske myndigheters oppfatning av hva som bør bli resultatet - det eksisterer en rekke forskjellige syn - mener man å kunne konstatere erkjennelsen på islandsk side av et behov for reguleringstiltak. For det annet krever en effektiv beskyttelse og forvaltning av loddebestanden et samarbeid med Norge. På den annen side synes det også helt klart at en økonomisk soneetablering uten i forståelse med Island vil føre til en situasjon som vel ingen av partene er tjent med, verken i fiskerisammenheng eller på annen måte.

(KL) Jeg tror ikke at den islandske reaksjonen overfor en ensidig norsk soneopprettelse vil bli noe mindre følelsesmessig ladet enn det man så under torskekrigen med Storbritannia, selv om omfanget av fiskeriene her selvfølgelig er meget mindre. Regjeringen har derfor i håndteringen av denne saken lagt avgjørende vekt på å unngå å komme i konflikt med Island.

Man kan heller ikke se bort fra at man her også vil kunne få problemer i forholdet til Sovjetunionen, som vel i første rekke vil være interessert i å søke å få opprettholdt dette området som fritt hav. Det er derfor ønskelig på et eller annet tidspunkt å ha drøftinger med Sovjetunionen om dette. Den sovjetiske fiskeriminister vil besøke Oslo i nær fremtid, og da er det naturlig å orientere ham om denne saken. Tilsvarende bør Danmark/Grønland, EF-kommisjonen, USA og Canada også konsulteres før en eventuell soneopprettelse.

Opprettelsen av en økonomisk sone vil reise avgrensningsspørsmål i forholdet til Island og i forholdet til Danmark/Grønland. I visse områder er avstanden fra Jan Mayen til Island og til Grønland mindre enn 400 mil. Dette er spørsmål som må løses gjennom forhandlinger. Her kan man vel anvende samme formulering som i den kgl. res. av 3. juni 1977 om fiskevernsonen rundt Svalbard, som fastslår:

> "Hvor sonen støter mot annen stats myndighetsområde skal grensen trekkes i samsvar med avtale."

Denne saken har vært meget nøye vurdert i de organer som eksisterer her, og først og fremst i Havretts- og sjøgrenseutvalget, hvor representanter for de berørte departementer møter. Man er internt ikke kommet fram til noen klar tilråding om hvilken fremgangsmåte man skal velge, eller hvilken løsning man skal sikte mot. Det er skissert en rekke mulige løsninger, og hensikten er å søke å få avklart situasjonen i forbindelse med det møtet mellom embetsmennene fra de to lands fiskeridepartementer som vil finne sted i Oslo den 18. juni. Jeg vil her bare kort skissere de seks ulike alternativene vi står overfor.

Det første alternativet er: La det være som det er nå, altså fortsatt fritt fiske i området, noe som imidlertid vil representere et brudd med de forpliktelser til forsvarlig ressursforvaltning som folkeretten pålegger oss. Det er klart at en slik løsning vil kunne styrke vårt taktiske forhandlingsopplegg overfor Island, fordi det først og fremst er islendingene som er interessert i reguleringstiltak her.

Den annen mulighet, som ligger på den helt andre siden av skalaen, er en ensidig økonomisk sone-oppret-

(KL) telse, som jeg imidlertid vil fraråde av grunner som jeg allerede har vært inne på.

En tredje mulighet er å inngå en bilateral kvoteavtale med Island om loddefisket for kommende sesong, uten samtidig opprettelse av økonomisk sone. Men vi må se i øynene at en slik avtale om loddekvoter trolig ikke vil gi noe tilfredsstillende resultat for norske fiskere. Vi vil da antakelig stå overfor den situasjon at norsk fiske vil bli begrenset, mens tredjelandsfiske vil foregå fritt. Denne løsningen er derfor også betenkelig både ut fra ressursmessige hensyn og av hensyn til norske fiskere.

En fjerde mulighet er å koble norsk vilje til å inngå en kvoteavtale til islandsk aksept av en norsk soneopprettelse. Dette er også et av de alternativer vi vil måtte undersøke.

Et femte alternativ er å opprette en midlertidig økonomisk sone rundt Jan Mayen for det korte tidsrom sommeren i år som loddefisket varer, for august/september. De tiltak vi kommer fram til, må rettes mot samtlige fiskere i området, men begrenses til lodde, ut fra den begrunnelse at det bare er den bestanden som for øyeblikket er truet. Dette vil sannsynligvis heller ikke være tilfredsstillende for norske fiskere, da det sannsynligvis vil bli kombinert med en kraftig begrensning av norsk loddefiske.

En siste mulighet er at de to lands fiskerieksperter og fiskerimyndigheter søker å komme fram til enighet om en forsvarlig totalkvote for loddefangster i 1979 og reguleringstiltak for øvrig. Man bør også her ta sikte på enighet om gjensidig rapporteringsplikt. Islendingene legger vekt på at man blir enige om en relativt sen åpningsdato for fisket, mens norske fiskere gjerne vil at fisket skal starte på et tidlig tidspunkt og før loddefisket i Barentshavet starter i midten av august. En slik løsning vil sannsynligvis innebære at Norge vil sende et oppsynsskip til området rundt Jan Mayen. Dersom fisket overstiger et forsvarlig kvantum, vil norske myndigheter måtte overveie å gjennomføre ensidig regulering av det norske fiske.

Regjeringen skal jo ha klare tilrådinger når den kommer til den utvidede utenrikskomite. Når det gjelder disse seks mulige alternativene, har ikke Regjeringen innstilt seg på å legge seg på noen av dem i dag, selv om man kan ha preferanse for et par av dem. Regjeringen mener at man i første rekke bør avvente utfallet av møtet den 18. juni mellom embetsmennene for de to lands fiskerimyndigheter. Deretter vil det være naturlig å oppnevne en delegasjon som kan gå inn i nærmere drøftinger med islendingene for å forsøke å komme fram til nødvendige løsninger allerede for denne sesongen, men jeg skal innrømme at tiden her blir meget knapp.

(KL) FORMANNEN: Takk. Ordet er fritt.

(AGO) PER HYSING-DAHL: Det er riktig det utenriksministeren sa til slutt, at tiden må være meget knapp når det gjelder å komme fram til en ordning som gjør det mulig å drive en fornuftig utnyttelse av loddeforekomstene ved Jan Mayen allerede denne sommeren. Det er klart at islandske interesser er meget sterke. Det er også klart - slik jeg ser det - at vi har plikt til å ta hensyn til det og komme til en overenskomst med islendingene. Det er muligens tidkrevende og i alle fall ikke så enkelt. Men det har vel vist seg gjennom andre fiskeriforhandlinger vi har ført den senere tid, at islendingene tradisjonelt har de samme interesser og den samme enighet når det gjelder vern av ressursene i havet, og stort sett samme oppfatning av hvordan en skal gå fram for å verne disse ressursene. Dette kommer av at islendinger og nordmenn alltid - gjennom alle tider - har fisket i samme hav. I dette skulle i alle fall ligge en mulighet for forståelse. At vi i Norge her må strekke oss noe, vil jeg anse som rimelig.

Av de alternativer som utenriksministeren nevnte, heftet jeg meg ved slik helt på sparket, uten å ha studert de enkelte alternativer nærmere, at det ene alternativet gikk ut på å få etablert sonen og bli enige om kvoter. Det syns jeg måtte være det alternativet man burde forsøke å gå inn for. Nå vil norske fiskere selvfølgelig grine på nesen av de kvotene de får, men det får de heller gjøre.

Den tredje nasjon som kan være interessert her, må vel eventuelt være russerne. Jeg vet ikke om de har vist interesse for loddefisket ved Jan Mayen, men det er vel russerne ved siden av islendinger og nordmenn som egentlig er loddefiskere. Jeg tror imidlertid ikke det kan føre til særlige komplikasjoner. Jeg vil bare understreke at viktigheten for fiskeriene er reell, særlig fordi ringnotflåten har meget små andre muligheter for tiden. Det er også en mulighet for kolmulefiske i det området. Og med utgangspunkt i denne sonen kan vi senere få gått gjennom hele havområdet mot Grønland - det store havbassenget - som gir fiskerimuligheter som lite er etterforsket.

JOHAN J. JAKOBSEN: Det har gått en tid siden saken ble reist. Jeg må da bare slå fast at spørsmålet fortsatt befinner seg på det uformelle plan, og jeg skulle tro det er et ønske hos flere at saken etter hvert kommer over på et mer formelt forhandlingsplan.

(AGO) Jeg må si meg enig i det utgangspunkt utenriksministeren hadde, nemlig at en må søke å finne fram til ordninger som kan skje i forståelse eller samråd med Island.

Når det gjelder de forskjellige alternativer som er skissert, bør det ikke være noen tvil. Jeg forstår utenriksministeren dithen at målet for Norge er klart, nemlig å få opprettet en økonomisk sone omkring Jan Mayen. Slik situasjonen er i dag, er det imidlertid innlysende at det ennå må ta noen tid før en kan nå fram, ikke minst fordi en ennå ikke er kommet over på det formelle forhandlingsplan. Siden en nå ganske snart står foran en loddesesong, vil det vel være naturlig at en prøver å komme fram til mer midlertidige ordninger hvis det ikke er mulig å komme fram til endelige løsninger på denne korte tiden. De fleste av de alternativer som var skissert, må vel sies å være av midlertidig karakter, og det viktigste i dag må være at en søker å prioritere arbeidet for å komme fram til reguleringer med tanke på den forestående loddesesongen. Men jeg vil gjerne understreke at det ikke bør være noen tvil om hva som er det endelige mål for Norge når det gjelder økonomisk sone kring Jan Mayen.

LARS KORVALD: Som det er sagt, er det knapp tid å gjøre på når det gjelder å ordne loddesesongen dette året, og slik sett er det helt nødvendig å komme fram til avtaler, særlig med islendingene. Det er vel ingen tvil om at man må forhandle seg fram, slik at man kommer fram til forståelse med vår viktigste nabo i denne sammenheng. Det går vel et skille mellom disse seks alternativene. De tre første er vel ikke særlig aktuelle, men det fjerde, som allerede er nevnt, nemlig det som går ut på å koble kvoteavtalen med Island med aksept om sone, er vel det alternativet man må forsøke å gå inn for så sant det er mulig. I alle fall må man se å få en avtale for sommeren. Men jeg syns siktemålet må være ganske klart for Norges vedkommende.

(KL) KÅRE WILLOCH: Det er sikkert mange som i en rekke saker verdsetter at Regjeringen ikke har låst seg når den kommer til den utvidede utenrikskomite. I dette tilfellet ville jeg ha verdsatt det om Regjeringen hadde kommet noe lenger i sin tenkeprosess enn jeg fikk inntrykk av gjennom utenriksministerens redegjørelse.

Jeg forstod utenriksministeren slik at han i første rekke ville avvente utfallet av møtet mellom embetsmenn i Islands og Norges fiskeridepartementer. Jeg har en viss uro for at man kanskje ikke får noe godt utfall av et slikt møte hvis Regjeringen ikke har noen rimelig oppfatning om hvilket utfall man ønsker. Jeg går imidlertid ut fra at Regjeringen før dette møtet vil gjøre det klart for de norske embetsmenn hva som anses som det naturlige mål fra norsk synspunkt. Jeg stiller meg også spørsmålet om det er så lett for de islandske embetsmenn hvis ikke nordmennene på sin side legger på bordet et klart ønskemål som de er nødt til å ta standpunkt til.

Jeg forstår det også slik at det vil være en betydelig risiko for at tredjelandsfisket vil kunne ta seg ganske sterkt opp i dette området, med varige konsekvenser bl.a. for norsk og islandsk fiskerinæring hvis vi ikke nå raskt gjør noe for å hindre dette. Det skulle være både i Islands og Norges interesse at vi forholdsvis snart fikk delt dette farvann mellom oss, og at Sovjet og andre østeuropeiske land og andre land får minst mulig tid til å sette seg fast i dette fiskeriområdet.

Med denne begrunnelse vil jeg gjerne støtte den tanke at vi bør ta klart sikte på en økonomisk sone, og at vi når det gjelder innrømmelser til andre land, bør konsentrere disse om Island.

Sovjet ble nevnt her. Når det gjelder forholdet til Sovjet, må vel det naturlige være i tilfelle å overlate til dem å anmelde interesse efter at vi har fastlagt den retningslinjen vi finner det riktig å følge for vårt vedkommende. Hvis så Sovjet ønsker noen innrømmelser efter at vi har opprettet en økonomisk sone her, må jo det ses i sammenheng med andre bilaterale forhold mellom Norge og Sovjet.

Jeg vil både håpe og tro at også islendingene vil måtte akseptere dette, og at deres linje i realiteten først og fremst er å få mest mulig rettigheter innenfor den sone som de regner med vil komme. Denne forståelse bør ligge til grunn for det norske arbeid for å få opprettet en slik sone. Hvor store rettigheter islendingene i tilfelle tilkommer, er det i dag umulig, i hvert fall for meg, å ta standpunkt til uten noen nærmere redegjørelse enn den vi har fått hittil.

(KL)

PAUL THYNESS: Jeg hadde i det alt vesentlige tenkt å si det samme som Willoch nu nettopp sa, kanskje med det tillegg at forhandlinger her vel bare kommer på tale med Danmark/Grønland og Island, fordi dette er de to land som har delingsproblemer når det gjelder økonomiske soner.

Jeg ble litt uroet ved at utenriksministeren brukte ordet "drøftinger" i forbindelse med de øvrige land han nevnte. Det er vel ikke i vår interesse at vi driver det for langt.

Ellers må vel opprettelse av en økonomisk sone være den eneste måten å regulere fisket på i disse områdene. Det må derfor være i felles islandsk og norsk interesse at en slik sone blir opprettet så snart som mulig. Hvis det av tekniske grunner er vanskelig å føre videre forhandlinger om dette, må det vel være mulig å komme frem til midlertidige ordninger, slik at sonen iallfall i prinsippet kan opprettes på et forholdsvis tidlig tidspunkt, mens man lar en del spørsmål bero inntil videre.

Jeg vil for mitt vedkommende legge vekt på at man her er liberal overfor islendingene, ut fra generelle utenrikspolitiske interesser og ut fra det faktum at det utenriksministeren refererte til når det gjaldt havforskernes resultater, jo på enkelte måter synes å tilsi at vårt moralske krav her ikke er så overveldende sterkt at vi av den grunn behøver å stå beinhardt på norske fiskeriinteresser. Jeg ser på forholdet mellom Island og Norge som overordentlig viktig i en videre sammenheng og ville synes det var meget kjedelig om vi skulle komme i en situasjon hvor dette forhold ble anstrengt.

GUTTORM HANSEN: Jeg vil først slutte meg til det siste som Thyness sa om forholdet Island-Norge.

Jeg er i motsetning til Willoch egentlig ikke så lei for at ikke Regjeringen kom hit med faste standpunkter akkurat i denne saken.

Jeg må si at jeg her ikke uttaler meg som partirepresentant - det får andre gjøre. Jeg har rent personlig ikke hatt særlig stor glede av denne saken, fordi jeg syns vi med utgangspunkt i Jan Mayen har syltynne argumenter for å si at vi kan opprette en slik sone.

(BW) Nå later det til at det er alminnelig enighet om at man kan gjøre det.

Jeg håper at en slik opprettelse ikke får konsekvenser for den internasjonale havretten - konsekvenser som vi kanskje kan komme til å ikke like, som kan komme til å ramme oss. Jeg må jo si at jeg er veldig i tvil om jeg skal kalle Jan Mayen en klippe eller en øy. Og spørsmålet om hvorvidt den er bebodd eller ikke, kan selvfølgelig diskuteres. Det er utvilsomt at det bor folk der - det er vel det som kan sies om beboelse.

Så må jeg komme inn på hvor langt vi egentlig skal gå her. Er det ressursbevaring vi er ute etter, eller er vi ute etter å skaffe norske fiskere nye områder å fiske lodde på? Det er ikke noe tradisjonelt norsk loddefiske vi snakker om her; det er et nytt loddefiske. Jeg synes ikke det er rart at islendingene reagerer negativt.

Jeg vet ikke engang hvordan ressurssituasjonen er, om den er slik at det er nødvendig å begrense det frie fisket som har foregått i dette området. Hvis det er nødvendig, er det klart at da må Island og Norge på en eller annen måte finne fram til en ressursbevaringsordning. Men jeg må si at jeg mer har en følelse av at det her i virkeligheten er om å gjøre å skaffe fram et nytt område å fiske på med en eller annen slags nasjonal rett som man kan påberope seg - med rette eller urette, det skal ikke jeg si i dag. Jeg er ikke ekspert på dette området. Istedenfor å snakke folkerett, prøver jeg faktisk å snakke folkevett akkurat nå - og det er kanskje ikke så lett.

Det en under alle omstendigheter etter min mening her bør ta sikte på, er å få til en avtale som er slik at islendingene kan godta den. Og skal det være en avtale, må det vel være en avtale som tar sikte på å bevare ressursene - hvis det er de som er i faresonen - og ikke en som åpenbart tar sikte på å gi norske fiskere en ny mulighet til å bruke ringnotflåten etter at de har tatt død på det meste av fiskeressursene i nærere farvann.

Jeg hadde behov for å si dette, formann. Jeg håper at jeg ikke har ødelagt den ellers gode stemning som rår når det gjelder nasjonal enighet i denne sal.

FORMANNEN: Jeg har ikke flere på min talerliste.

(BW) UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Jeg vil gjerne få kommentere noen av innleggene.

Representanten Willoch sa at han ville verdsatt at Regjeringen hadde kommet noe lenger i sin tankeprosess. Vel, jeg tror ikke det i og for seg er noe i veien med fremdriften av tankeprosessen - man kan jo snakke om innholdet, det er noe annet.

Jeg vil bare si at islendingene er nokså sensitive når det gjelder spørsmål av denne art. Jeg kan f. eks. bare nevne det møtet jeg hadde med Grøndahl i København for noen uker siden, hvor det så ut som hele saken var "i boks" - for å si det slik - basert på en slags pakkeløsning, hvor økonomisk sone var en del. Spørsmålet om grensene for sonen skulle utstå inntil videre, og kontinentalsokkelspørsmålet skulle man ikke der ta spesifikk stilling til - underforstått fra norsk side at sonen også ville gjelde for kontinentalsokkelen. Endelig skulle man som et fjerde element vurdere mulighetene for utveksling av teknologi og samarbeid i kontinentalsokkelspørsmål som vil være en plussfaktor for Island. Dette forutsatte da også en samarbeidsavtale om bevaring og fordeling når det gjelder fiskebestanden. Vi snakket da helt generelt og uforpliktende for begge parter om mulighetene for en slik løsning, og alt virket positivt. Ambassadør Evensen og ambassadør Andersen arbeidet videre med saken. Så noen uker senere kom da Grøndahl tilbake under et møte i Strasbourg og sa at dessverre, dette går ikke; det var ikke mulig å få tilslutning for dette i Island. Man måtte nå satse på kvotefordeling for loddefiske som det første skritt - og så ville det andre følge av seg selv, som han sa.

Jeg ville bare nevne dette. Selv om vi syntes vi var kommet fram til et mulig opplegg, så er situasjonen i Island altså så vanskelig at den islandske utenriksminister så å si måtte desavuere sine tidligere tanker.

Når det gjelder det som Guttorm Hansen sa, er altså islendingene primært interessert i ressursene - i å bevare fiskebestanden. Men det er vanskelig å se hvordan de skal kunne greie det uten at Norge etablerer en økohomisk sone der oppe. Ut fra det ideelle syn - at vi er interessert i å bevare ressursene - ligger det således i kortene et nært samarbeid her. Men så står vi da overfor vårt eget nasjonale problem når vi kommer til kvotefordelingen, fordi norske fiskere vil sannsynligvis reise storm mot den kvotefordelingen som islendingene vil kunne akseptere. Og ettersom vi bygger på historiske kriterier, kan vi ha

(BW) vanskelig for å argumentere mot at Island får en vesentlig større kvote.

Jeg tenker også på det som ble sagt her om forholdet til Sovjetunionen. Den islandske bekymring i denne forbindelse kan for det første være en drivkraft for å komme fram til en reguleringsavtale, eventuelt godta en norsk økonomisk sone, og for det andre er det islendingenes frykt for at Sovjetunionen skal - som de sier selv - støvsuge området der oppe.

STATSMINISTER ODVAR NORDLI: Bare ganske kort: Jeg vil i tillegg til det som er gitt uttrykk for hittil, også peke på at man ikke kan behandle denne saken som om den utelukkende dreier seg om fiskerispørsmål. Den kan ikke, verken i utgangspunktet eller for det mål man setter seg, behandles og vurderes løsrevet fra også videre utenrikspolitiske hensyn.

Jeg ville bare gi denne korte tilføyelse til de synspunkter som ellers har kommet fram i denne forbindelse.

KÅRE WILLOCH: Jeg vil gjerne understreke at jeg for min del - og sikkert mange flere - er helt enig i at dette er en viktig utenrikspolitisk sak.

Jeg er faktisk også enig i noe av det Guttorm Hansen sa. Men jeg synes vi må ha lov til å legge vekt på at dersom vi ikke gjør noe her, er det en betydelig risiko for et sterkere østeuropeisk engasjement i disse farvann, og da kan det efterpå bli meget vanskelig å få til noen ordning som Island og/eller Norge kan være tilfreds med. Dette synspunkt synes jeg vi må kunne fremføre overfor islendingene med styrke og overbevisningskraft - og gjøre det klart at de og vi egentlig har felles interesser her.

Jeg kan ikke se at det er lagt frem noen løsning på disse problemer som lar seg gjennomføre uten en norsk sone. Jeg vet ikke om man i overveielser tidligere har kunnet tenke seg noen form for kvoteavtale som ville løse problemene, men det forekommer meg at det i beste fall ville være en uhyre tidkrevende prosess - om man skulle innlede forhandlinger med alle som kan tenke seg å bevege seg i disse farvannene i årene fremover.

(BW) PER HYSING-DAHL: Jeg vil bare ganske kort understreke det som utenriksministeren sa, og det som Willoch sa.

Det som utenriksministeren sa, tror jeg alle må være enig i, nemlig at islendingenes største mulighet for å få orden i området ligger i vår soneordning. Men vi må selvfølgelig ta de hensyn til Island som ligger i et videre perspektiv.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Når det gjelder det videre perspektiv, har jeg jo sett at de sikkerhetspolitiske aspektene har vært brakt fram i debatten. Jeg vil ikke legge skjul på at jeg er enig i de vurderinger som er kommet fram, men at jeg foretrekker - og jeg ville gjerne se at også andre gjør det samme - å følge i praksis det som ble sagt i Frankrike etter tapet av Alsace/Lorraine: Tenk alltid på det, snakk aldri om det!

Jeg tror nemlig at hvis vi kjører sterkt på dette momentet, vil islendingene stramme ytterligere til.

KÅRE WILLOCH: Det var da uhyggelige assosiasjoner utenriksministeren hadde fått!

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Jeg bruker det i mange sammenhenger, Willoch - Tenk på det, snakk ikke om det!

FORMANNEN: Vi har her sannsynligvis nådd avslutningen av denne debatten.

Regjeringen har skissert seks mulige alternativer, og de er blitt kommentert.

Jeg har forstått det slik at det er enighet om at man skal søke å komme fram til en løsning som islendingene kan godta. Nå sier jeg noe som kan høres som en banalitet, men jeg mener at dette i seg selv må være en viktig målsetting for de forhandlinger som skal føres, og at man legger stor vekt på det under forhandlingene. Det er nok så at vi kan definere hva som er islendingenes interesser. Men det er ikke

(BW) sikkert vår definisjon av hva som er Islands interesser, faller sammen med hva islendingene selv definerer som deres egne interesser. Og det er vel det som her er noe av problemet.

Men jeg går ut fra at debatten har gitt Regjeringen en viss veiledning.

STATSMINISTER ODVAR NORDLI: For sikkerhets skyld: Jeg går ut fra at det i formannens oppsummering ligger at man her skal finne fram til forhandlingsløsninger.

LARS KORVALD: Det vanlige i denne komiteen er at det er Regjeringen som trekker konklusjonen, og den har jo hørt hva som har vært sagt her.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Det har vært meget nyttig å få høre de synspunkter som er kommet til uttrykk.

FORMANNEN: Det tviler jeg ikke på.

Sak nr. 2.

Den midlertidige avtale mellom Norge og Sovjetunionen om fiskeriene i et tilstøtende område i Barentshavet.

(SA) UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Denne avtale om en midlertidig ordning om fiskeriene i det såkalte tilstötende område i Barentshavet utlöper som kjent 1. juli 1979, og ettersom det ikke er nådd fram til enighet i forhandlingene om en delelinje i Barentshavet, står vi overfor fornyelsesspörsmålet. Jeg tror at vi realistisk sett ikke kan regne med å nå enighet med russerne om en slik delelinje för 1. juli i år, uten å antyde noen tid etter det.

Den avtalen om midlertidig fiskeriordning trådte i kraft allerede i januar 1978, og gjaldt fram til 1. juli samme år, men ble da fornyet med virkning fram til 1. juli 1979.

Denne avtalen har form av en brevveksling med tilknyttet protokoll, og i forbindelse med undertegningen ble det avgitt en erklæring, hvor det gjentas og understrekes at avtalen er midlertidig og ikke prejudiserende.

Avtalen om midlertidig fiskeriordning inneholder ingen forlengelsesklausul i seg selv, og det innebærer at avtalen faller bort 1. juli 1979 med mindre den uttrykkelig blir forlenget.

Regjeringens vurdering er at de forutsetninger som ble lagt til grunn ved inngåelsen av denne midlertidige ordning, fortsatt er til stede. Det gjelder også de fiskerimessige sider, og det er fortsatt Regjeringens oppfatning at en avtalefestet ordning er å foretrekke fremfor en situasjon med uklare håndhevelsesregler og uregulert fiske, så tilrådingen fra Regjeringen er å forlenge avtalen med ett år.

Det er fortsatt en rekke vanskelige spörsmål som går på bevaring av fiskebestanden i området osv., og som har en viss sammenheng med gråsoneavtalen. Under besöket som jeg tidligere omtalte, av den sovjetiske fiskeriminister vil det være naturlig å ta disse spörsmål opp.

Siden denne saken ble behandlet i den utvidede utenrikskomite, har det vært kontakter mellom norske myndigheter og sovjetiske myndigheter om delelinjen i Barentshavet uten at det er fremkommet noe særlig nytt her når det gjelder grunnposisjonene. Sovjet står steilt på sitt krav om at grensen må trekkes omtrent der hvor sektorlinjen ligger, og vi har heller ikke fått noen indikasjoner fra sovjetisk side på noen kompromissvilje.

(SA) Et nytt element her, kan man si, er at russerne underhånden har fremkastet et forslag om å lage en slags midlertidig ordning for kontinentalsokkelen i likhet med den som gjelder for fiskeriene - altså gråsoneordningen for fiskeriene. Dette har vi avvist fra norsk side, og vi komme fortsatt til å avvise det. Jeg bare nevner det fordi vi fra norsk side på et tidligere tidspunkt i delelinjeforhandlingene antydet en mulig moratoriumlösning for et område på begge sider av en grenselinje som det var oppnådd enighet om, mens det russiske underhåndsforslaget går ut på å ha en eller annen form for midlertidig ordning i påvente av enighet om grenselinjen. Jeg vil gjenta at dette forslaget har vi avvist fra norsk side, men vi er innstilt på å holde kontakt med russerne. Det er ikke avtalt noe nytt möte, men vi er innstilt på å ha slike kontaktmöter med russerne eventuelt en eller to ganger i året.

STATSMINISTER ODVAR NORDLI: Bare en liten tilföyelse, som jeg föler det er riktig å orientere den utvidede utenrikskomite om:

På det nåværende tidspunkt under Regjeringens behandling av denne sak er det fra fiskerihold blitt reist spörsmål om det ikke ville være formålstjenlig å nå fram til en inspeksjonsordning innenfor gråsonen som ville komme til å innebære en gjensidig inspeksjonsrett. Dette har Regjeringen sagt nei til, av meget vesentlige grunner som det vel ikke er nödvendig å gå nærmere inn på her.

Jeg fant det riktig å orientere den ut videde utenrikskomite om dette.

PAUL THYNESS: Bare to spörsmål. Den erklæring som senere kom i tillegg til gråsoneavtalen, hadde som et hovedpunkt en sovjetisk forpliktelse til å söke en snarlig endelig lösning. Jeg vil gjerne höre om det med utgangspunkt i dette overhodet er skjedd noe på sovjetisk side som tyder på at dette följes opp på noen måte.

Og så vil jeg gjerne be om en litt nærmere forklaring på det utenriksministeren sa om at Sovjetunionen står steilt på en linje "omtrent" der hvor sektorlinjen ligger. Var det mulig å få en liten presisering av hva utenriksministeren legger i det?

(SA) FORMANNEN: Er det innvendinger mot at utenriksministeren besvarer spörsmålene etter hvert som de kommer? Det er det ikke.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Jeg sa at russerne antydet en lösning omtrent der hvor sektorlinjen ligger, fordi jeg mener å kunne registrere at i de forhandlinger som föres, sier ikke russerne at det er sektorlinjen som skal være grensen, fordi det er en etablert grense internt i Sovjet. De sier at de særegne omstendigheter tilsier at grensen bör ligger omtrent der. Jeg vet ikke om det har vært noen endring i russisk terminologi der, men jeg husker at i de förste rundene brukte ikke russerne benevnelsen "sektorlinjen", men sa at de særegne omstendigheter tilsier en grense omtrent der hvor sektorlinjen ligger. Jeg vet ikke om det i siste runde er noen endring der, Vindenes?

(Konferering med Vindenes)

Ja, Vindenes kunne godt ha sagt dette selv. Det er inntrådt en endring på det siste möte de har holdt. De bruker nå uttrykket sektorlinjen hvor de tidligere sa særegne forhold som tilsier en lösning. Så de har for så vidt stivnet noe i formen.

I de kontakter som vi har hatt med russerne, er det ikke noen endring i deres grunnposisjon. Det nye var det jeg nevnte, denne antydningen om en midlertidig ordning, en slag gråsoneordning for kontinentalsokkelen i likhet med fiskeriordningene, og som jeg da bare gjentar at vi avviste.

Kåre Willoch: Thyness stilte også et annet spörsmål, som det kunne være interessant å få svar på. Han refererte til Sovjets erklæring om å söke en snarlig lösning, og det var noen av oss allerede den gangen som antydet at denne erklæringen ikke var mye å bygge på. Det kunne være interessant å få kommentarer på basis av senere erfaringer.

Ellers hadde jeg to andre spörsmål. Foreligger det noe sovjetisk forslag om å forlenge avtalen? Og hvis ikke, er det da Regjeringens hensikt å foreslå for Sovjet at avtalen forlenges, eller er det Regjeringens hensikt bare å vente til man eventuelt kan svare ja på en sovjetisk forespörsel?

(SA) ASBJÖRN HAUGSTVEDT: Når vi tidligere har behandlet disse spörsmål, er det blitt nevnt at rent folkerettslig har midtlinjeprinsippet hatt en sterk stötte i folkeretten i den utvikling som har skjedd på dette området andre steder i verden. Nå synes det kanskje som om sektorlinjen har vunnet noe mer fram i delforhandlinger. Det har vært antydet. Om det er korrekt, kan jeg ikke svare på, men mitt spörsmål er: Selv om det står i avtalen at den skal virke ikke prejudiserende, opparbeides det en praksis hvis denne ordningen fortsetter år etter år, som kan före til at det blir nesten umulig å finne fram til en annen ordning enn en deling etter sektorlinjeprinsippet?
I hvilken grad har sektorlinjeprinsippet i den internasjonale havrett vunnet fram i forhold til tidligere? Er det slik at dette i folkerettslig sammenheng kan före til at vi låser oss fast, og at det endelige resultat blir at Sovjet får det slik Sovjet önsker det i denne saken?

FORMANNEN: Jeg tror at vi av hensyn til mötets avvikling nå bör ta alle spörsmål samlet og så få oppsummering til slutt.

JOHAN J. JAKOBSEN: Det dilemma Norge står i her, er for så vidt vel kjent. På den ene siden har vi hensynet til og önsket om å komme fram til en varig ordning til avlösning av den midlertidige fiskeriavtale, og på den andre siden har vi önsket om ikke å markere for stor utålmodighet i den saken. Det er ingen tvil om at denne situasjonen i dag reduserer vår handlefrihet. Jeg vil bare kort spörre: Mener utenriksministeren at vi har handlefrihet til å bringe inn en del av de fiskeripolitiske problemer som har oppstått i området, særlig når det gjelder ressurssituasjonen? Jeg viser her til de sterke reaksjoner som har kommet fra fiskerhold. Kan det være hensiktsmessig å trekke dette inn i denne sammenheng?

FORMANNEN: Er det flere som ber om ordet för utenriksministeren får ordet til slutt?

(SA) UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Det spörsmålet representanten Jakobsen reiste til slutt om de reelle og økende problemer vi står overfor her, først og fremst i forhold til Sovjetunionen når det gjelder bevaring av fiskebestanden, vil bli et hovedtema under samtalene med den sovjetiske fiskeriminister som kommer på besök til Norge i nær fremtid.

Når det gjelder representanten Willochs spörsmål om det foreligger et russisk forslag om å forlenge gråsoneordningen, er svaret at det ikke foreligger noe slikt forslag. Dersom det ikke kommer noe slikt initiativ fra russisk side, er vi eventuelt innstilt på å ta det opp fra norsk side.

Når det gjelder dette med en snarlig lösning, som skulle ha stått i tilleggserklæringen som det er referert til tidligere, har vi ikke merket noen endring i den sovjetiske innstilling. De har sannsynligvis et annet innhold i ordet "snarlig" enn vi har.

Når det gjelder spörsmålet fra representanten Haugstvedt om midtlinjeprinsippets posisjon i havrettsforhandlingene, vil jeg be ambassadör Evensen redegjöre for hva som har vært den siste tids utvikling der.

AMBASSADÖR JENS EVENSEN: Når det gjelder midtlinjeprinsippet, har det aldri i traktatformen vært det eneste prinsipp. Også etter traktaten av 1958, Genève-konvensjonen, var det koblet med prinsippet om særegne omstendigheter.

Representanten Haugstvedt spurte om det var slik at sektorprinsippet hadde fått en spesielt sterkere stilling under havrettskonferansen nå. Sektorprinsippet er overhodet ikke nevnt i traktatutkastet. Det som har vunnet terreng, er at man nå på en måte har utvannet midtlinjeprinsippet noe til fordel for et noe bredere og mer diffust rimelighetsprinsipp, rettferdighetsprinsipp. Forslaget i traktatutkastets artikler 74 og 83 går ut på at i omtvistete tilfeller skal grenselinjen trekkes på basis av rimelighet og rettferdighet. Det nevnes uttrykkelig at midtlinjeprinsippet er ett av de prinsipper man da skal ta hensyn til.

(Forstyrrende ringing til setting av möte i Stortinget)

(SA) KÅRE WILLOCH: Omstendighetene nå er ikke noe gunstige for en gjennomdröfting av den situasjon som vil foreligge hvis det ikke kommer noe sovjetisk forslag om forlengelse av gråsoneavtalen, men jeg vil gjerne ha sagt at jeg er ikke overbevist om at man fra norsk side da bör ta opp noe forslag. Det som skjer hvis det ikke tas opp noe forslag, er at avtalen löper ut — med lik initiativ- og ansvarsfordeling mellom Sovjet og Norge. Det er en mulighet som jeg mener absolutt fortjener overveielse. Ville ikke det kunne være en gunstig utvikling fra norsk synspunkt?

For övrig er det vel ikke et usannsynlig resultat av den holdning fra norsk side som jeg antydet, at russerne vil föle seg presset til å fremme forslag om å forlenge gråsoneavtalen? Og det vil etter mitt skjönn være fordelaktig; det kan i hvert fall ikke skade, om forlengelsen kommer etter sovjetisk og ikke etter norsk initiativ.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Det er notert.

PER A. UTSI: Får jeg bare si et par ord i forbindelse med det Willoch tok opp. Jeg vil anmode om at man fra norsk hold ikke opptrer slik at vi på grunn av egne handlinger eller mangel på handlinger skaper et fritt fiske i dette området.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Jeg har notert hva som er sagt.

KÅRE WILLOCH: Jeg vil gjerne si at noen mulighet for fritt fiske i dette området regner jeg ikke som foreliggende. Det er tross alt en norsk ökonomisk sone vi her snakker om.

STATSMINISTER ODVAR NORDLI: Jeg går ut fra at Willoch med sitt siste innlegg mener at Regjeringen skal vurdere denne siden av saken.

FORMANNEN: Flere har ikke bedt om ordet, og mötet er hevet.

Mötet hevet kl. 10.00.